

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

Over de sabbath

II

Het volk van de sabbath.

En zo komen we tot het volk van de sabbath. En we zeggen: wat 'n bevoorrecht volk. Wat een zegen een volk te zijn welks God Jahweh is. En wat zal Israël toch een dankbaar gebruik gemaakt hebben van die dag en hem trouw hebben in acht genomen. Als ze die dag goed begrepen hebben, hebben ze bij het brengen van die offers gezegd: Neem mijn leven Heer, laat het toegewijd zijn aan Uw eer. En bang dat ze er niet zouden kunnen komen als ze die ene dag niet mochten werken, behoefden ze niet te zijn. Dat had God al laten zien voordat ze bij de Sinai waren gekomen, in de woestijn Sin, waar Hij op de zesde dag zoveel manna uit de hemel liet regenen dat ze ook voor de zevende dag genoeg hadden (Exodus 16). Zo mochten ze van zorg ontslagen, Hem roemen die hun blijdschap gaf.

Nogmaals, wat zal dat volk gelukkig geweest zijn met deze dag. Ja, dat zou men wel mogen verwachten. Maar het was al spoedig mis met dat volk, ook wat de sabbath betreft. In de woestijn al! Neen, in de boeken van Exodus tot en met Deuteronomium lezen we daar niets van. Maar in Ezechiël 20 : 13 lezen we: Maar het huis Israëls was wederspanning tegen Mij in de woestijn. Zij ontheiligden Mijn sabbath.

Al spoedig is dat ondankbare volk er toe overgegaan om te proberen de Here, die recht had op alle dagen, ook die ene dag nog te ontfutselen en ook die „tiende” op de tijd te onthouden. Bang voor hun brood. En helaas is dat later toen ze in Kanaän woonden, er niet beter op geworden. Uit de boeken der profeten weten we dat ze het maar een last vonden, die sabbath van de Here. Toen Amos profeteerde was het in het tienstammenrijk zó dat de verkopers op die dag dachten: wanneer is nu eens die sabbath voorbij dat wij graan te koop kunnen aanbieden. Ze vonden het eigenlijk maar zonde die hele dag de winkel dicht. Maar, door de efa te verkleinen en de sikkil te vergroten, d.w.z. door onder de maat te geven en te veel te laten betalen, trachtten ze de schade in te halen die ze geleden hadden omdat ze die ene dag geen handel mochten drijven (Amos 8). Zo tierde op de heilige bodem het materialisme dat niet anders kent dan werkdrijf en werksucht. En om dat nu juist af te leren had Jahweh die vergaande rustverordeningen gegeven. Maar Israël verstond niet. En het einde was dat ook hierin de Here Zijn eigen volk uit Zijn eigen land heeft weggevoerd, voor zeventig jaar, opdat het land tevens zijn sabbathen kon inhalen. Want, behalve de sabbathdag had Jahweh ook een sabbathjaar gegeven, het zevende. Dat was het jaar waarin het land niet mocht worden bewerkt en waarin niet mocht worden gezaaid en geoogst. Maar bang als ze waren dat ze er anders niet zouden kunnen komen hebben ze toch gezaaid en geoogst en de Here de rust van Zijn land niet gegund. En evenmin hebben ze de Here **Zijn kinderen gegund** door in het

vijftigste, dat is het jubeljaar, de slaven niet vrij te laten. En zo gunde Israël de Here, behalve Zijn land, ook Zijn jaren niet, en ook Zijn dag niet. Door óf niet te rusten van het werk of dit met tegenzin te doen en die dag als een ongeluksdag te beschouwen. Of door op die dag wel de gevraagde offers te brengen maar met een afkerig hart.

En zeker, toen de balingschap voorbij en het volk teruggekeerd was naar het heilige land, scheen het of de eerbied voor de sabbath zeer groot was geworden. De regels die men onder invloed van de wetsgeleerden stelde voor de rust werden steeds strenger. Maar meer dan schijn was het niet. Want terwijl vroeger de sabbath veelal werd opgeofferd aan de mens, werd nu de mens opgeofferd aan de sabbath. Onder de Makkabeën lieten enige Joden zich liever afslachten dan dat ze de sabbath schonden door zich te verdedigen. En toen eens een overwinning werd behaald op Nicanor staakten zij de achtervolging omdat de sabbath was aangebroken en stelden de verdeling van de buit uit tot de volgende dag. Alsof het om de rust als zodanig ging. Alsof de mens er om de sabbath was. Dat was de algemene gedachte toen Jezus op aarde rondwandelde.

En wat was er nu dientengevolge van het volk van de sabbath geworden? Een slavenvolk. En niet anders. Neen, niet omdat nu de Romeinen, zoals indertijd de Egyptenaren, ze dreven met de zweep. Maar door het drijven der wetgeleerden die van de lieflijke wet van Jahweh een zweep maakten om Zijn volk te doen zuchten onder het juk van eigengemaakte bepalingen en van de lieflijke sabbath een dwangbuis maakten, een nare dag waarop het volk zich amper durfde te wenden of te keren. Een slavenvolk. Nu niet slaaf van de arbeid, maar van de sabbath, van de rust, die zo streng werd voorgeschreven dat bijna niets meer mocht.

Neen, dat waren geen vrije, blijde kinderen meer van Jahweh. Ze leefden alsof Jahweh een tyran was voor Zijn eigen volk, die lasten oplegt te zwaar om te dragen. Zo was het volk van de sabbath er aan toe in Jezus' da-

gen. Precies het tegenovergestelde van wat Jahweh bedoelde toen Hij Zijn volk de sabbath gaf. Want heus, het was de Here toen niet om één dag te doen waarop men niet arbeidde, maar om de ganse loop om al de dagen van ons leven. Om een leven, waarin men verlost uit de heerschappij des duivels, de zonde in de arbeid laat varen en men niet opgaat in of aan zijn arbeid ten onder gaat, maar de Here laat werken. Het was in dat opzicht met de sabbath net als met de grote verzoendag. De grote verzoendag was ook een sabbath, zij het niet op de zevende dag maar op de eerste dag van de tiende maand. Maar toen Jahweh deze dag aan Israël gaf was het Hem niet maar om één volk te doen dat één dag per jaar geheiligd was door het offer, maar om **een tijd der verzoening** voor de wereld, te doen om mensen uit alle geslacht en taal en natie die eens en voor altijd geheiligd zijn door één volmaakt offer. Daar kon die grote verzoendag alleen maar één wijzen. Dat heil brengen kon die dag zelf niet. Dat kon er maar Eén. Jezus Christus, Die door één offer in eeuwigheid volmaakt degenen die door Hem tot God gaan.

Welnu, gemeente, evenmin was 't de Here, toen Hij de sabbath gaf, te doen om één volk op aarde dat één dag van de week zich aan Hem wijdt door niet te werken. Wat Hij op het oog had dat was **de wereld**. En wat Hij voor die wereld met haar volkeren in petto had en waar Hij op aan werkte, was een **sabbathsleven**. En een sabbathsleven dat is niet een leven waarin je niet arbeidst en niets doet, maar waarin je elke dag **de zonde** staakt. Een sabbathsleven is een leven waarin iedere dag gewijd is aan de Here en waarin wij rusten van de zonde ook in de arbeid.

Zo ver was Gods volk niet toen Jahweh het uit het diensthuis leidde. Nog lange niet. Zo ver zijn wij ook niet. Nog lange niet. Maar zover komen wij wel. Daar was die sabbathdag in Israël een **schaduw van**, een teken. Daar kon die ene dag alleen maar heen wijzen. Maar dat sabbathsleven brengen en schenken dat kon er maar Eén. Dat was Hij die de vermoeiden en beladenen riep en zeide: Komt allen tot Mij die vermoeid en beladen zijt en Ik zal u rust geven. **Jezus Christus**.

Kampen.

J. O. Mulder.

Alle ware gelovigen behoren tot de kerk

Er is, amice, nog iets dat in verband met onze verhouding tot andere „kerken” van groot belang is. Het is bovendien iets dat, als ik me niet vergis, onder ons niet voldoende voor ogen gehouden en gehonoreerd wordt. Ik wil daarom in onze correspondentie daarover graag ook nog wat zeggen.

Ik heb het oog hierop dat **volgens onze confessie alle ware gelovigen tot de kerk van Christus behoren**.

Ik voeg hier onmiddellijk aan toe dat deze waarheid niet op zichzelf staat maar onlosmakelijk met andere is verbonden. En dat ze daarom ook in onverbreekelijke samenhang

met die andere moet worden verstaan en „gebruikt”.

Als men zich daarom in zijn kerkelijk handelen alléén door deze waarheid laat leiden maakt men ongelukken. Zoals men dat ook doet als men deze waarheid daarin **niet** tot volle gelding laat komen.

Wanneer men omtrent de kerk alléén deze waarheid verkondigt, predikt men een halve waarheid. Maar men doet hetzelfde als men in de leer omtrent de kerk deze waarheid **niet** in rekening brengt. En het preken van een halve waarheid komt altijd neer op het propageren van een hele leugen.

Met dit voorbehoud moeten we nu toch en beslist zeggen dat volgens de confessie van onze kerken **alle** ware gelovigen tot de kerk van Christus behoren.

Of, anders gezegd, dat de kerk van Christus **alle** ware gelovigen omvat.

Ik wil nu aantonen dat de confessie inderdaad deze Schriftuurlijke waarheid belijdt.

Uiteraard doe ik dat niet voor jou. Jij weet dit even goed als ik. Maar ik denk bij onze correspondentie steeds ook aan onze medelezers.

de opinie van Calvijn

Zoals je bekend is, is Calvijn's Institutie het „fundamentboek” van onze Ned. Geelofsbelijdenis.

Wat de Bres over zijn boek tegen de Wederdopers schreef, n.l. dat hij bij het schrijven daarvan „grootelijcx gheholpen ende ghedient” werd door de arbeid van mannen als a Lasco Bullinger, Marten Micron, maar bovenal door „den grooten Dienaer van geluckigher ende saligher memoriën Meester Jean Calvin”, geldt ook van de door hem opgestelde belijdenis.

Van het begin af heeft Calvijn met nadruk geleerd dat de kerk van Christus **alle** ware gelovigen, of, zoals hij ook wel zegt, **alle** uitverkorenen omvat²⁾.

In de loop der jaren werden zijn beschouwingen omtrent de kerk wel steeds genuanceerder en kreeg met name de z.g. „zichtbare kerk” bij hem steeds zwaarder accent. Maar van de fundamentele waarheid dat de kerk **alle** ware gelovigen omvat gaf hij nooit iets prijs.

In de laatste, definitieve editie van zijn Institutie schreef hij dat de Schrift in tweeërlei zin, op tweeërlei wijze (bifariam) over de kerk spreekt. En dan in de eerste plaats over de kerk zoals zij „inderdaad voor Gods aanschijn kerk is, in welke geen anderen opgenomen worden dan die door de genade van de aanneming kinderen Gods, en door heiligung des Geestes waarachtige leden van Christus zijn”. En de kerk, zoals zij „inderdaad voor Gods aanschijn kerk is” zo betoogt Calvijn dan, „bevat niet slechts de heiligen die op de aarde wonen, maar **alle** uitverkorenen die er van het begin der wereld geweest zijn”³⁾.

Daarbij predikt Calvijn met alle klem dat er slechts één kerk is, de éne katholieke, of universele, of algemene kerk. Want men kan geen twee of drie kerken vinden, zonder dat Christus verscheurd wordt. En dat is ten enemale onmogelijk.

Tot deze katholieke kerk, zo verzekert Calvijn dan, behoren **alle** uitverkorenen. De uitverkorenen Gods, zo schreef hij letterlijk, „zijn **allen** in Christus zo verbonden, dat ze, evenals ze aan één Hoofd hangen, zo ook als het ware tot één lichaam samengroeien, door zulk een verbinding met elkaar samenhangend als de leden van eenzelfde lichaam, in waarheid één geworden, daar ze door één geloof, hoop en liefde, en door dezelfde Geest Gods tezamen leven, geroepen niet alleen tot dezelfde erfenis des eeuwigen levens, maar ook tot de gemeenschap aan de ene God en Christus”⁴⁾.

In de Catechismus van Geneve, die een confessie van alle Frans sprekende Gereformeerde Kerken werd, verklaarde Calvijn kort en duidelijk: De algemene of katholieke kerk is de gemeenschap van de gelovigen, die God tot het eeuwige leven heeft bestemd en verkoren. Zij is de gemeenschap van hen die God heeft verkoren om hen te behouden⁵⁾.

Het is dus voor geen tegenspraak vatbaar: Calvijn typeert de kerk vóór alles als de totaliteit van **alle** gelovigen, van **alle** uitverkorenen.

Ik wil hierbij nog even opmerken dat Calvijn de uit alle gelovigen of uitverkorenen bestaande katholieke kerk, ook wel de onzichtbare, verborgen of onbekende kerk noemt.

Maar daarbij moet men steeds twee dingen bedenken.

In de eerste plaats dat Calvijn zich fel verzet tegen de idee dat er twee kerken, een onzichtbare en een zichtbare, naast of boven elkaar zouden bestaan. Altijd weer wijst hij er op, dat er slechts één kerk is. Wanneer hij daarom van de kerk als de totaliteit van alle gelovigen of uitverkorenen spreekt en de-

ze dan als onzichtbare, verborgen of onbekende kerk aanduidt beziet hij die éne en ondeelbare kerk vanuit een bepaald **gezichtspunt**, dan heeft hij op een bepaald **aspect** daarvan het oog.

En het tweede dat men hierbij bedenken moet is dat Calvijn met de term onzichtbare of verborgen kerk slechts dit éne wil aanduiden dat niemand met de zekerheid des geloofs kan zeggen wie wél en wie niet gelovig of uitverkoren is en dat dus niemand kan zeggen wie wel of niet tot de kerk behoren zoals deze naar waarheid en voor Gods aangezicht kerk is. Of, anders gezegd, dat niemand precies kan aangeven, welke de grenzen van de kerk zijn.

de opvatting van Guido de Bres

Ik wil vervolgens kort weergeven hoe Guido de Bres, de opsteller van de Ned. Geelofsbelijdenis, over deze kwestie dacht.

Wie zijn geschriften leest merkt al heel gauw dat hij inderdaad zeer veel van „den grooten Dienaer” Johannes Calvijn heeft geleerd.

De uitspraak waarin hij zich over de kwestie welke ons thans bezig houdt uitlaat is zelfs nagenoeg letterlijk aan Calvijn ontleent.

Ze luidt als volgt:

„De Schrift spreekt over de kerk op tweeërlei manier. Soms verstaat zij daaronder de kerk zoals zij voor Gods aangezicht is in welke geen andere begrepen zijn dan zulken die door de genade en de aanneming-tot-kind kinderen Gods en door de heiligmaking van zijn Geest ware leden van Christus zijn. Op haar — d.w.z. op deze zo geziene kerk — moet men die Schriftplaatsen laten slaan die spreken van de heiligheid en de volmaaktheid der kerk.... Soms ook spreekt zij van de kerk zoals zij uitwendig voor de ogen der mensen vertoond wordt⁶⁾.

Inderdaad, dat is helemaal Calvijn.

Evenals de grote geneefse hervormer omschrijft ook de Bres de kerk vóór alles als de totaliteit van alle ware gelovigen.

Zeker — ook weer net als Calvijn — wijst de Bres er daarbij op, dat de kerk in de Schrift ook onder een andere gezichtshoek beschreven wordt. Namelijk als een zich in belijdenis, prediking en sacraments-bediening openbarende, met het oog daarop geïnstitueerde en op die wijze zichtbaar wordende gemeente. Maar voorop gaat de belijdenis dat de kerk is de totaliteit van alle ware kinderen van God.

Als samenvatting van zijn gedachten in deze poneert de Bres duidelijk en zonder dat enig misverstand ten aanzien van zijn visie mogelijk is de stelling, „dat er slechts één enkele kerk is, welke is de vergadering van **alle** uitverkorenen die er van het begin der wereld af waren en die er zullen zijn tot het einde”⁷⁾.

de belijdenis

Geheel in overeenstemming met wat Calvijn en de Bres schreven begint nu ook de Nederlandse Geelofsbelijdenis met de beschrijving van de kerk zoals deze „inderdaad en voor Gods aangezicht” kerk is.

In art. 27 heet het immers: „Wij geloven en belijden een enige Katholieke of algemene Kerk, dewelke is een heilige vergadering der ware Christ gelovigen, al hun zaligheid verwachtende in Jezus Christus, gewassen zijnde door zijn bloed en verzegeld door de Heilige Geest”.

De belijdenis begint in haar spreken over de kerk met een omschrijving van de katholieke — of anders gezegd: universele, algemene — kerk. Het katholieke karakter van de kerk staat dus in de belijdenis voluit op de voorgrond. Deze katholieke kerk is nu volgens haar „een heilige vergadering der ware Christ gelovigen”.

Welke rijke, genuanceerde betekenis het woord „vergadering” hier verder ook moge bezitten, in ieder geval duidt het aan dat het daarin gaat om de gemeenschap, de eenheid van **alle** gelovigen. De confessie spreekt dus met nadruk uit dat de katholieke kerk waar zij het in eerste instantie over heeft de totaliteit van **alle** gelovigen is.

Zij is een heilige vergadering van **de** ware Christgelovigen.

Sterk accent legt de confessie er daarbij op

dat tot die kerk alleen de **ware** gelovigen behoren. Ze spreekt immers van een **heilige** vergadering, van **Christgelovigen**, van **ware** Christgelovigen, van mensen die gewassen **zijn** door Christus' bloed en die metterdaad verzegeld **zijn** door de Heilige Geest.

In onderscheiding van Calvijn spreekt de belijdenis in verband met de kerk als vergadering van de ware christ-gelovigen niet van onzichtbare kerk. De term onzichtbare kerk komt in de confessie niet voor. Zakelijk is er evenwel geen verschil tussen wat Calvijn en de confessie in deze zegt.

Deze katholieke kerk is volgens de confessie voorts niet 'n verschijnsel dat aan een bepaalde periode uit de geschiedenis, of aan een bepaalde plaats op de wereld gebonden is of ook afhankelijk is van bepaalde mensen. Neen, deze kerk is er geweest „van het begin der wereld af, en zal er zijn tot het einde toe”. Er is nooit een tijd geweest en er zal ook nooit een tijd komen waarin deze kerk niet op aarde is. Dit is daarom onmogelijk omdat „Christus een eeuwig Koning is; dewelke zonder onderdanen niet zijn kan”.

Ongetwijfeld kan het wel voorkomen dat die katholieke kerk in een bepaald tijdperk van de geschiedenis „zeer klein en als tot niet schijnt gekomen te zijn in de ogen der mensen”. Dat was, zo zegt de confessie weer in navolging van Calvijn, b.v. 't geval „gedurende de gevaarlijke tijd onder Achab”. De tien stammen waren toen voluit een valse perk. Maar daarin, — ja inderdaad daarin, in die valse kerk — heeft God in de zeventiende eeuw, „die hun knieën voor Baäl niet gebogen hadden” zijn katholieke kerk „bewaard of staande gehouden tegen het woeden der gehele wereld”.

Tenslotte keert de confessie zich direct tegen de roomse opvatting omtrent de katholieciteit van de kerk. De roomsen beweren namelijk dat deze onlosmakelijk gebonden is aan de kerk en de paus van Rome. Daartegenover verklaart nu onze belijdenis dat de heilige kerk waarover zij sprak: „niet is gelegen, gebonden, of bepaald (= begrensd) in een zekere plaats, of aan zekere personen”, maar dat zij „is verspreid en verstrooid door de gehele wereld; nochtans te zamen gevoegd, en verenigd zijnde met hart en ziel in éénzelfde Geest, door de kracht des geloofs”.

* * *

Op grond van het bovenstaande is het voor geen tegenspraak vatbaar dat de confessie ook leert dat **alle** ware gelovigen, **alle** uitverkorenen tot de kerk van Christus behoren of, anders gezegd, dat de kerk van Christus **alle** ware gelovigen, **alle** uitverkorenen omvat.

Ik zeg er nog eens bij: de confessie zegt over de kerk nog meer.

En als we over de kerk goed willen denken en spreken zullen we dat andere niet mogen verwaarlozen.

Maar het zo juist genoemde zegt ze toch óók - en met nadruk.

C. V.

¹⁾ In het vervolg laten we het opschrift „Een correspondentie” in de kop van deze artikelen weg. In een noot geven wij aan welk artikel daarvan werd afgedrukt. Dit is: Een correspondentie IV.

²⁾ Calvijn schreef in zijn eerste Institutie: *Primum credimus sanctam ecclesiam, hoc est, universum electorum numerum, sive angeli sint, sive homines* (Eph. 1. Col. 1); *ex hominibus, sive mortui, sive adhuc vivanti; ex viventibus, quibuscunque in terris agant, aut ubi gentium dispersi sint: unum esse ecclesiam ac societatem et unum Dei populum cuius Christus, Dominus noster, dux sit et princeps, ac tanquam unius corporis caput.... Haec autem societas catholica est, id est, universalis, quia non duas aut tres invenire liceat, verum electi Dei sic omnes in Christo uniuntur ac coadunantur, ut, quemadmodum ab uno capite pendent, ita in unum velut corpus coalescant; ea inter se compositione cohaerentes, quia eiusdem corporis membra; vere unum facti, qui in una fide, spe, caritate, eodem Dei spiritu, simul vivunt, in eandem viae aeternae haereditatem vocati.* (Rom. 12. 1 Cor. 10 en 12. Eph. 4).

³⁾ *Institutie*, IV, 1, 7. *Diximus enim bifariam de ecclesia sacras litteras loqui. Interdum quum ecclesiam nominant, eam intelligunt quae vera est coram Deo, in quam nulli recipiuntur nisi qui est adoptionis gratia filii Dei sunt, et spiritus sanctificationis vera Christi membra. Ac tunc quidem non tantum sanctos qui in terra habitant comprehendit, sed electos omnes qui ab origine mundi.*

4) **Institutie**, IV, 1. 2. Dit citaat is letterlijk overgenomen uit de eerste druk van de Institutie. Zie het slot van noot 1.

5) Qu' est-ce que l' Eglise catholique? C' est la compagnie des fideles que Dieu a ordonné et eleu à la vie éternelle... la compagnie de ceux que Dieu a eleu pour les sauver. O.C. VI, 39. 41.

6) L' Escriture parle de l' Eglise en deux sortes: car aucunes fois elle entend celle qui est devant Dieu, en laquelle ne sont compris sinon ceux par la grace d' adoption sont enfans de Dieu, et par la sanctification de son Esprit sont vrais membres de Jesus Christ. Et à icelle fast rapporter les lieux qui parlent de la saintete et perfection de l' Eglise... Quelquefois elle en parle selon qu' elle est monstree exterieurement aux yeux des hommes... **Le Baston de la foy**, p. 298).

7) Qu' il n' y a qu' une Eglise, qui est la congregation de **tous les eleus** qui furent dès le commencement du monde et seront iusques en la fin, ou il n'y a regard à la qualité des personnes. Idem

Kerkelijk Leven

* * De generale synode.

Volgens een perscommuniqué in het Gezinsblad van zaterdag 1.1. is de synode op andere dan gewone wijze gescheiden. Het bericht was niet, zoals te doen gebruikelijk is, ondertekend door al de leden van het moderamen, doch slechts door praeses Deddens en scriba Bruin. De namen van assessor Veltman en scriba Bouma ontbraken.

Dat tekent de situatie.

Dertien afgevaardigden zijn heengegaan.

Wat er overbleef was en is een rompparlement.

* * Wat nu?

Het communiqué deelde voorts mede dat de synode — bedoeld zijn de overgebleven broeders — haar werkzaamheden deze week zou voortzetten.

Dat lijkt ons vreemd.

De enige juiste weg schijnt ons dat de synodeleden, die overbleven, in alle bescheidenheid huiswaarts zouden zijn gegaan en aan de kerken zouden hebben medegedeeld dat ze onder de gegeven omstandigheden niet in staat waren de resterende punten van het agendum af te werken.

Dan hadden de kerken zelf zich kunnen beraden.

Te meer daar eventuele besluiten van de rompsynode — dat is bij voorbaat te zeggen — in de kerken met twijfelachtigheid zullen worden ontvangen.

Dat een synode met haar agendum niet klaar komt is geen ramp.

Daar kunnen de kerken wel om voort.

Het kan wel een ramp worden, wanneer een synode in een crisissituatie „leiding” gaat geven aan de kerken.

Daartoe is een synode niet geroepen.

Dat stond en staat niet op haar agendum.

En van dat „leiding geven” hebben we zo'n twintig jaar geleden ellende genoeg beleefd.

Daarom zeggen we als onze mening: de kerken zullen goed doen alle nog komende besluiten van de rest-„synode” als van nul en gener waarde te beschouwen en ze te behandelen als scheurpapier.

Het beste is: de ouderlingen naar hun taak, de dominees naar hun gewone werk, de hoogleraren gewoon college geven.

Dat is het minst gevaarlijk.

En daar zullen de kerken en de school alleen maar wél bij varen.

Dat is de beste manier om de scheur, die er in de synode kwam, niet te laten doorwerken in de kerken.

Een gescheurde synode is geen ramp.

Er komt wel weer eens een andere.

Maar een scheur in de kerken is wél een ramp.

Zo'n scheur zou niet zo spoedig geheeld zijn.

* * Veertien-dertien.

*

De zaak barstte op de vraag van de schorsenswaardigheid van ds. A. van der Ziel.

Veertien zeiden: Ja.

Dertien zeiden: Neen.

Veertien zeiden: hier is een openbare en grove zonde.

Dertien: zulk een schorsenswaardige schuld is er niet.

Al zouden de veertien gelijk hebben, dan behoorden zij nog te rekenen met het feit dat dertien broeders hun „Neen” deden horen.

Niet alzo.

Dat was het einde van een boze weg.

In Groningen Zuid achtte men ds. Van der Ziel schorsenswaardig. De genabuurde kerk zei: neen! Volgens artikel 79 kon de schorsing niet doorgaan. Mer zette door. Ging naar een classis. De classis zei: Neen! Toen schorste een meerderheid tégen het oordeel van de genabuurde kerk en tégen het oordeel van de classis. En deze duidelijke en schandelijke schending van artikel 79 werd niet door voorgaand oordeel, maar achteraf door een groningsse particuliere synode gedekt.

Dat maakt het onrecht niet recht.

Geen particuliere synode kan zwart wit en wat krom is recht maken.

Bezwaarschriften gingen naar de generale synode. Daar zat dus niet ds. Van der Ziel, maar Groningen Zuid en de betreffende particuliere synode in de beklagdenbank.

Maar de generale synode sprak deze beklagden vrij. En sprak uit dat ds. Van der Ziel schorsenswaardig was. Met... veertien tegen dertien stemmen. Hetgeen, op z'n zachtst gezegd, de zaak van die OPENBARE en GROVE zonde hoogst twijfelachtig maakt.

De dertien, die „Neen” zeiden kunnen naar het schijnt, openbare en grove zonden niet meer onderscheiden. OF de veertien noemen openbare en grove zonden wat helemaal geen zonde is. Allen zijn dienaar des woords of ouderling. En tot tucht oefenen geroepen. Hoe men het ook keert of wendt, het is in de kerk een droevige toestand.

Maar hier had men samen een punt moeten zetten en moeten zeggen: Wij kunnen niet verder.

Niet alzo.

Na de gevallen beslissing zette de meerderheid dóór.

* * De professoren.

*

De hoogleraren, ter synode aanwezig, hebben 'n behoorlijke vinger in de pap der synode gehad. Hoe het oordeel van ten minste een hunner was is niet twijfelachtig. Hij had in De Reformatie het doen van Groningen Z. al warm verdedigd. In het burgerlijk recht is 't uitgesloten dat een rechter, die reeds eenmaal in een zaak geoordeeld heeft, nog eens meesprekt in een hoger beroep. Dat is een goede waarborg voor een onpartijdig rechtsbestel. Maar deze eenvoudige regel hebben we in de kerken nog steeds niet geleerd.

De les van voor en na de vrijmaking is: geen professoren ter synode. Dit mijn oordeel heeft met sympathie en antipathie voor hoogleraren niets van doen. Reeds sinds 1948 heb ik — in de lijn van Greijdanus, die men zo op z'n tijd prijst maar in deze onder de tafel laat vallen — tegen de aanwezigheid van professoren ter synode geprotesteerd. En toen zaten heel andere mannen achter de professorentafel dan thans.

Worden we nu nooit wijs?

* * Nogmaals: Wat nu?

*

Gewoon doorgaan met het gewone werk, waartoe God roept.

TE BERDE

Er is een vrijwel niet gebruikt artikel in de k.o. Artikel 66. „In tijden van oorlog, pestilentie, algemene volksrampen en andere grote zwaarigheden, waarvan de druk overall in de kerken gevoeld wordt, zal een bededag uitgeschreven worden door de classe, die daartoe door de laatste generale synode is aangewezen”.

Vrijwel niet gebruikt. Ik kon zo gauw niet nagaan wanneer zulk een bededag voor het laatst is uitgeschreven door de classis 's Gravenhage, die in onze kerken er voor aangevoelen is.

Waarom geen bededagen meer? We hebben toch wel heel wat volksrampen en andere grote zwaarigheden meegemaakt. Sedert het einde van de tweede wereldoorlog hebben we ondergaan de Indiëkwestie, de watersnood, de dreiging rond Cuba.

We hebben er kennelijk geen behoefte meer aan. Het heeft ook geen enkele zin aan de classis 's Gravenhage te verwijten geen bededagen uitgeschreven te hebben. Want als er geen algemene verslagenheid is voor de HERE, als er geen vragen is uit de kerken om zulk een dag, dan heeft het uitschrijven niet veel zin.

Maar de vraag doet zich nu wel voor: weten we nog wel dat de HERE toornen kan? Geloven we nog dat Hij in gramschap naar ons kan zien? Weten we nog wel wat zonde is en wat genade?

De Afgescheidenen hadden wél behoefte aan zulke dagen. 20 september 1837 was een vast- en boetedag. 24 oktober van het volgende jaar alweer. Voor de dag in 1838 gaf Brummelkamp de aanwijzingen. Men hield drie maal kerk. Teksten: „Bekent dan in uw harte dat Here, uw God, u kastijdt, gelijk als een man zijn zoon kastijdt” (Deut. 8 : 5). „Here, HERE, verderf uw volk en uw erfdeel niet, dat gij door uwe grootheid verlost hebt” (Deut. 9 : 26): „Gij waart dwalende als schapen, maar gij zijt nu bekeerd tot de Herder en Opziener uwer zielen” (1 Petr. 2 : 25).

Brummelkamp wekte de kerken op om schuld te belijden en over „hoogmoed, zelfverheffing en liefdeloosheid”, vooral tegenover gelovige niet-gescheidenen, zodat deze dikwijls zeiden: „De Afgescheidenen staan zo hoog; het is alsof zij zeggen: „Naakt tot mij niet, ik ben heiliger dan gij””.

De classis 's-Gravenhage doet er goed aan nu maar eens te overwegen of het niet noodzakelijk is een bededag uit te schrijven. De tonelen die zich nu voorgedaan hebben op de synode betekenen toch wel een druk, die in de kerken overall gevoeld wordt.

De boeken van Ben van Kaam en van de Gooyer over het gereformeerde leven tot 1940 maken wel duidelijk — hoe men verder ook moge oordelen over deze wijze van geschiedenisbeschrijving — dat er in het gereformeerde leven een zeker triomfalisme heerste. De HERE heeft ons dat uit de handen geslagen. Er kwam een oorlog. Er kwam de „sombere dwaasheid” van de veronderstelde wedergeboorte en de binding daaraan. Toen was het rijke gereformeerde leven ineens weg. Daarna hebben we geprobeerd het weer op te bouwen. Het lukt kennelijk niet. Maar nu is de vraag aan de orde of we het in ongebrokenheid geprobeerd hebben.

Heeft dan o Heer, uw gramschap nimmer end? Zou de vermaning van Brummelkamp aan de Afgescheidenen ook niet van toepassing zijn op de Vrijgemaakte kerken? We mogen onze nood uitzeggen tot God. Er is een solidariteit in de schuld, die we moeten willen aanvaarden. Daniël 9 en Nehemia 9 zijn schriftgedeelten, die ons dat duidelijk leren. Voor de Afgescheidenen was het vaak niet alleen een biddag, maar zelfs ook een vastendag.

Artikel 66 van de k.o. spreekt van zwaarigheden die overall gevoeld worden. Of worden we geslagen en voelen we geen pijn?

A.

Niet zenuwachtig worden.

En wat het brandpunt betreft: de kerk van Groningen-Zuid heeft een zware verantwoordelijkheid. Waar de zaken zó staan heffe men de schorsing van ds. A. van der Ziel op. En legge men zich neer bij het feit dat deze schorsing geen weerklank in de kerken heeft. Men denke ook aan de eenheid van het kerkverband.

* * De laatste berichten

*

Op heden, woensdagmorgen, staan de zaken aldus: de 13 synodeleden, hebben alsnog een poging gedaan met de overige leden der

Synode tot een vergelijk te komen. Dat is mislukt. Hun voorstellen zijn door de andere van de hand gewezen.

De overige leden gedragen zich alsof zij nog de Synode zijn. Dat is een door en door synodocratische gedachte.

De waarheid is dat de vergadering, die thans nog te Rotterdam-Delfshaven bijeen is, niet meer de Generale Synode van de Geref. Kerken in Nederland is.

De Synode had, toen men samen niet verder kon, een roepende kerk behoren aan te wijzen voor de volgende Synode en naar huis moeten gaan.

Thans is het woord aan de kerken zelf.

G. Visee

bediening des Woords en het spreken van een stichtelijk woord. Het laatste gebeurt dan in onderscheiding van het eerste door een broeder die niet in het ambt van dienaar des Woords staat. Dat onderscheid tussen de dienaar des Woords en de broeder die niet in het ambt staat is goed, maar wanneer men met de uitdrukking „spreken van een stichtelijk woord” wil zeggen dat dat eigenlijk geen bediening des Woords is, is de onderscheiding niet goed. De oefenaar, of de student, die in de samenkomst der gemeente optreedt, bedient het Woord. 't Is zijn werk niet, het is het werk van de dienaar des Woords, maar een mens kan wel eens het werk van de ander doen. Met hoeveel kracht dat „stichtelijke woord” komt, dat hangt niet af van de man die het spreekt, dat hangt ervan af in hoeverre het 't Woord des Heren is. Maar dat is evenzeer het geval met wat de dienaar des Woords zegt. De „schare” zegt: „Wij hebben een oefenaar, die preekt elke zondag twee keer, ook over de catechismus”, of: „De vorige zondag heeft er een student bij ons gepreekt”. Die „schare” weet het beter dan de geleerden die zulke fijne onderscheidingen kunnen maken. De student en de oefenaar bedienen het Woord. 't Is hun ambt niet, ze staan niet in het ambt, maar ze doen het wel.

Nood breekt wet. Maar is het hier de nood die de wet breekt? Of zijn het hier de mensen en in het bijzonder de synoden die wetten maken om de wet te breken? Het optreden van studenten is door synoden geregeld. Men kan de nood niet regelen. De nood komt uit zichzelf en trekt zich van de regelingen van de mensen niets aan. Indien de nood naar de regelingen zou vragen die de mensen hebben gemaakt en zich aan die regelingen zou houden, zou de nood de wet niet breken maar de wet vervullen. Maar dat doet de nood niet. De nood vraagt niet naar de wet. De wet is dat de dienaar des Woords, die daarvoor in het ambt is gesteld, het Woord bedient. Wanneer er een regeling wordt gemaakt voor het optreden van studenten wordt er een wet gemaakt om deze wet te breken. En dan moet men niet de nood de schuld geven. De nood laat zich niet regelen. En daarom moet men niet zeggen dat zulke regelingen alleen worden gemaakt omdat er nood is en om in de nood te voorzien. Van welke wetten kan dat niet worden gezegd? Wie maakt er wetten voor de grap? Er zou gauw grote nood komen indien stelen en roven en moorden en plunderen niet bij de wet verboden waren.

Indien de gemeente samenkomt en er geen dienaar des Woords is en er ook geen ouderling is die met stichting de gemeente in het gebed kan voorgaan en een preek kan lezen, laat een student het dan doen of een andere broeder. Nood breekt wet. En dat is beter dan dat de gemeente uit angst voor de wet onverrichter zake naar huis gaat. Maar zo gauw men zulke dingen gaat regelen breekt men zelf de wet. David heeft van de toonbroden gegeten en zich daardoor niet bezondigd. Dat was een noodgeval. Maar nergens in de wet van Mozes vinden we zulk een noodgeval geregeld.

Het geval heeft zich voorgedaan dat een oefenaar vele jaren lang een gemeente heeft gediend. Zondag aan zondag bediende hij voor de gemeente het Woord. Dat men dat het spreken van een stichtelijk woord noemde en zei dat hij niet sprak met ambtelijk gezag maar als een broeder onder de broeders veranderde aan de zaak niets. Een predikant spreekt ook als een broeder onder de broeders en niet als een heer tot zijn knechten en dienstmaagden, en het Woord heeft van zichzelf kracht genoeg en heeft het ambtelijke gezag van een mens niet nodig. Zo'n oefenaar moent wel het Woord bedienen maar de sacramenten niet. Waarom de sacramenten niet? 't Bedienen van de sacramenten is vrijwat gemakkelijker dan het bedienen van het Woord zondag aan zondag. Als men een broe-

Aantekeningen bij de kerkenordening

V

DE DIENAAR DES WOORDS

De woorden krijgen hun betekenis door het gebruik. In art. 16 van de kerkenordening staat: „Der dienaren ambt is in de gebeden en de bediening des Woords aan te houden”. Aanhouden in de gebeden moet iedereen, we lezen dat duidelijk in de Schrift, maar wanneer art. 16 zegt dat het het ambt van de dienaren is in de gebeden aan te houden, dan wordt daarmee gezegd dat in de samenkomsten der gemeente de predikant het gebed moet doen. Alle gelovigen, vrouwen zo goed als mannen, hebben het algemene ambt der gelovigen, profeet, priester en koning. We vinden het mooi omschreven in vraag en antwoord 32 van zondag 12. Overall waar ze met het Woord komen bedienen ze het Woord, thuis, op school, op vergaderingen, in onderlinge gesprekken, op vele plaatsen en op vele manieren. Maar wanneer art. 16 zegt dat het der dienaren ambt is aan te houden in de bediening des Woords, dan wordt daarmee gezegd dat het de predikant is die in de samenkomst der gemeente moet preken.

De predikant staat onder opzicht van de ouderlingen maar niet onder hun voogdij en nog minder onder hun bevelen, evenmin als de ouderlingen onder zijn bevelen staan of onder zijn voogdij, hoewel hij hun herder is en op hen acht moet hebben. Het is niet juist wat wel eens gezegd wordt dat de dienaar des Woords het Woord bedient in opdracht van de kerkeraad. Hij bedient het Woord in opdracht van God, die hem ertoe geroepen heeft. Die roeping is wel gekomen door middel van de gemeente maar het is daarom niet minder een roeping Gods. Het bevestigingsformulier zegt het goed: „wettig van Gods gemeente en mitsdien van God zelf geroepen”. Mitsdien is hetzelfde als daardoor. Hij is door de gemeente geroepen en daardoor dat hij door de gemeente geroepen is, is hij door God geroepen. Een ambtsdrager is geen ambtenaar, ouderlingen en diakenen evenmin als predikanten. De predikant is geen ambtenaar van de kerkeraad, en ouderlingen en diakenen zijn geen ambtenaren van de gemeente. Een ambtenaar moet uitvoeren wat zijn opdrachtgever hem voorschrijft. Eigen initiatief heeft een ambtenaar niet. Maar wie in de kerk in het ambt staat heeft eigen initiatief. Hij moet zelf het werk zien. De ambtsdragers doen wijs met elkaar te overleggen en elkanders raad in te winnen en naar elkaar te luisteren, maar niemand is er die een ambtsdrager kan voorschrijven wat hij moet doen zoals men dat met een ambtenaar kan doen.

We lezen in de Schrift dat de Here sommigen in de gemeente gegeven heeft tot herders en leraars. Het ambt van herder en leraar in de gemeente is door de Here ingesteld. De Here geeft aan de gemeente een leraar. Daar-

uit volgt dat de gemeente aan deze leraar gelegenheid moet geven om haar te onderwijzen. Wie zich niet wil laten onderwijzen heeft er niets aan dat hij een leraar heeft. Wanneer een gemeente zich niet door haar leraar wil laten onderwijzen heeft de Here haar vergeefs een leraar gegeven.

De kerk is geen school, ook geen theologische school. Naar de kerk gaan voor de openbare eredienst is wat anders dan naar de school gaan, en de dienaar des Woords moet als hij het Woord voor de gemeente bedient niet doen alsof hij in de school leerde met een schare studenten voor zich. Een preek is wat anders dan een dogmatische verhandeling of dan enige andere verhandeling. Dat geldt ook voor de catechismuspreek. En bovendien is de herder en leraar der gemeente wanneer hij de gemeente leert toch ook altijd herder. De herder en de leraar in hem zijn niet te scheiden, ze zijn zelfs nauwelijks te onderscheiden. Herder en leraar is één ondeelbaar ambt. Wanneer de leraar de gemeente leert is hij de herder die de schapen voedt met het levende Woord. Maar de leraar is toch leraar en moet onderwijzen. En de gemeente moet gewillig zijn om zich door hem te laten onderwijzen en hem daarvoor gelegenheid geven.

De leraar vraagt daarvoor niet veel van de gemeente. Hij vraagt dat de gemeente daarvoor tweemaal opkomt op de zondag, de dag die de Here daarvoor vrijaf geeft van hun dagelijks werk, want de zondag is geen vinding van mensen maar een instelling Gods. Maar de leraar vraagt dat ze dan komen om zich door hem te laten onderwijzen. Hij zal het niet lang maken, vijf kwartier, hoog uit anderhalf uur, en daarvan nog weer de helft van de tijd gevuld met wat anders. Sta hem nu toe dat hij tweemaal per week tot zijn gemeente spreekt, elke keer gedurende veertig minuten. Elk kan gerust komen want deze leraar zal daar niemand met vragen lastig vallen om eens te onderzoeken hoe het met de vorderingen staat. Van de jeugd wordt iets meer gevraagd doordat die naar de catechisatie moet.

De leraar vraagt wat het onderwijzen betreft van de broeders en zusters der gemeente niet veel. En toch is dat voor velen nog veel te veel. Ze blijven 's middags maar thuis en brengen daardoor het onderwijs terug tot de helft, wat de tijd betreft. Jammer dat in de kerk de presentielijst niet bijgehouden wordt als op de catechisatie.

De Here heeft in de gemeente het ambt van herder en leraar ingesteld. Wanneer de herder en leraar preekt bedient hij zijn ambt. Dat hij preekt in de bediening van zijn ambt brengt niets toe aan de kracht van het Woord dat hij bedient. Het doet er ook niets af. „Want het Woord Gods is levend en krachtig en scherpsnijdender dan enig tweesnijdend zwaard”. Zo is het Woord altijd. Er wordt wel eens het onderscheid gemaakt van ambtelijke

der de bediening van het Woord toevertrouwt, vertrouw hem dan ook maar gerust de bediening van de sacramenten toe. Dat aan een broeder wel de bediening des Woords wordt toevertrouwd en niet de bediening van de sacramenten moet bij de eenvoudigen wel de indruk maken dat de sacramenten veel hoger staan dan het Woord. Daarmee gaan we de Roomse kant op. Dat gevaar is niet denkbeeldig. Meer dan één durft niet ten avondmaal te komen uit vrees om zich een oordeel te eten en te drinken. Die vrees kan wel grond zijn. Maar laat hij dan niet vergeten dat de bediening van het Woord hem allang een oordeel geworden is. Maar wie denkt daaraan? De bediening van het Woord is een reuke des levens ten leven of een reuke des doods ten dode, ook wanneer het een oefenaar is die het bedient.

Men noemt een oefenaar ook wel lerende ouderling. Lerende ouderling is een ambt in de kerk dat we in de Schrift vinden. Maar de Schrift zegt dat dat hetzelfde is als het ambt van herder en leraar. Een predikant is een ouderling die leert. Voorzover ik weet wordt een oefenaar altijd gesteld in het ambt van gewone ouderling. Dan had de man toch ook een ambt en had hij in de vergadering van de kerkeraad recht van spreken. Maar het was nooit de bedoeling om een ouderling van hem te maken. Een ouderling moet acht hebben op de leer. Een oefenaar wordt niet geroepen om acht te hebben op de leer maar om te leren. En dat is heel wat anders.

Indien men aan een broeder de bediening van het Woord in een gemeente toevertrouwt moet men hem stellen in het ambt van dienaar des Woords en hem geen belemmering in de weg leggen om de sacramenten te bedienen. Wij moeten geen scheiding maken tussen Woord en sacrament.

Maar het vlees heeft ook een stem. Het vlees zegt dit: Een oefenaar is goedkoper dan een dominee, en een kleine gemeente is ermee geholpen; en als ge hem dominee maakt, ge zult zien hoe gauw hij dan weg is naar een grotere gemeente.

Men spreekt van éénmans bediening in de samenkomsten der gemeente. Men wil daarmee zeggen dat in de kerk één man het woord voert, de leraar der gemeente, en dat alle anderen er het zwijgen toe doen.

Kan het ook anders?

Men heeft er vaak naar gezocht hoe het is geweest in de dagen der apostelen en kort daarna. Daar is men nooit achter gekomen. De gegevens die men heeft kunnen verzamelen zijn te weinig. 't Zal op de ene plaats wel anders zijn geweest dan op de andere al naar de aard van de bevolking en de maat van de kennis. Ik herinner mij een gemeente waar vijftig jaar geleden in de wintermaanden een catechisatie was voor belijdende leden waar ieder het woord kon krijgen. De zaal was vol maar dat zegt niets want met dertig man was de zaal gevuld terwijl er ver over de tweehonderd belijdende leden waren. Een enkele maakte gebruik van het vrije woord, meestal dezelfde. 't Kan ook anders. 't Kan ook zijn dat allen aan het woord willen en alle onderwerpen tegelijk worden aangesneden en niemand meer weet waar het over gaat. Ik heb gelezen dat dat kwaad zich zelfs voordeed op het concilie te Rome.

De eenmansbediening heeft bezwaren en daarover is van ouds geklaagd. Men meent wel eens dat in de dagen toen Alva in de Nederlanden woedde en kort daarna, de samenkomsten der gemeente zo goed als volmaakt waren. Niets is minder waar dan dat. Het rege klachten over de predikanten. Soms was de preek niet anders dan schelden op de Roomsens, soms een opeenstapeling van wat de kerkvaders hadden gezegd, vaak werd Luther gepredikt, het grote licht uit Zwitserland, of Calvijn, het grote licht uit Zwitserland. Niet alle mandenmakers die tot het predikambt overgingen waren mannen als Jan Arends,

een man van aangeboren beschaving en van wijsheid. De Bijbel kwam nauwelijks voor de dag. Er was ook nog moeilijk aan te komen. Maar meer dan één die wel de Bijbel had gaf toch de voorkeur aan de geschriften van Luther en Calvijn. Als meermalen in onze dagen: „Kuyper en Bavinck ken ik en Schilder weet ik, waarvoor heb ik dan de Schrift nog nodig anders dan om er een tekst uit te halen voor motto of kapstok”.

In de 17e eeuw klaagt Constantijn Huygens erover dat de predikanten jacht maken op effect en meer op toneelspelers lijken dan op predikers van het Evangelie, al zijn er dan ook onder de hoorders die dat mooi vinden en roepen: „Wat een Mann en wat een Hemelsch preken!” Maar Huygens zegt: „Ick stae die waarheit toe, maer heeft het geen gebreken?” Hij noemt die gebreken en roept terug tot natuur en eenvoud.

Ds. De Waal, een predikant uit de Afscheiding, vergastte in 1868 de gemeente van Utrecht op een preek op rijm, een droevig kreupelrijm.

In de prekenserie Uit de Diepte, 1887-'88, komt een preek voor van dr. A. Kuyper over Deut. 29 : 29: „De verborgen dingen zijn voor de HERE onze God, maar de geopenbaarde zijn voor ons en onze kinderen tot in eeuwigheid, om te doen al de woorden dezer wet”. 't Is een dubbel nummer, zoveel had de man te zeggen. In die preek verkondigt hij dit: „Toen God Adam in het Paradijs schiep schonk Hij hem een heerlijke ingeplante kennis en oorspronkelijke wetenschap van zijn goddelijk paleis en Adam kon zijn God recht kennen om in eeuwige zaligheid met Hem te leven. In de staat zijner oorspronkelijke gerechtigheid kon Adam o zo ver en diep en breed in al de zalen van het heilig Huis des Heren inzien. Maar zie, de zonde komt, en zó is de zonde niet in Adams hart gevaren of God gebiedt zijn engelen dat ze ijlings sluiers zullen aandrigen en gordijnen voor alle ingangen zullen hangen opdat het onbescheiden oog des zondaars in zijn heiligheden niet inzie”. Dat heeft Kuyper niet uit de Schrift maar uit zijn duim. In die preek zegt hij deze onzin: „Reeds als kind tekende zich de eerste kiem dier zonde in u, toen ge, nauwelijks tot enig bewustzijn ontluikend, naar alles vroeg en van alles uitleg moest hebben en met een rusteloos „waarom?” en nog eens „waarom?” vermoedde wie naar u luisteren wilde”. Een kind vraagt juist naar de dingen die wel geopenbaard zijn en die het ziet. Met zo'n opmerking verklaart Kuyper zijn eigen stichting, de Vrije Universiteit, die school der wetenschappen, tot zonde want daar doet men, naar de aard van de beoefenaars der wetenschappen, niet anders dan vragen en zoeken. 't Is een wonderlijke preek, een preek vol retoriek, en waarin alles overhoop gehaald wordt. Misschien hadden sommige hoorders indien ze Huygens gekend hadden wel uitgeroepen: „Wat een Mann en wat een Hemelsch preken!” maar bediening des Woords was het niet.

In dezelfde bundel Uit de Diepte komt een preek voor van Ds. Van Lingen, die zo begint: „Van de Sophist Prodicus is ons alleen, en wel door Xenophons Memorabilia, bekend de schone fabel van Hercules op de tweesprong. Dat verhaal van de tijdgenoot Socrates is nog wel de herinnering waard”. De gemeente maakt kennis met een sofist en met memorabilia, met Prodicus, Xenophon, Socrates en Hercules. Wat een geleerdheid!

Dat zijn bezwaren van de eenmansbediening. Worden deze bezwaren weggenomen wanneer men in de samenkomst der gemeente met de eenmansbediening ophoudt en iedereen aan het woord laat? Ik geloof het niet. Ik vrees dat we dan nog veel erger dingen zullen beleven. Rijmelaars als Ds. De Waal, mannen als Dr. Kuyper, die alles overhoop halen en zich de tijd niet gunnen om na te denken,

Inhoud „Opbouw”

Over de sabbath	J. O. M.
Alle ware gelovigen behoren tot de kerk	C. V.
Kerkelijk Leven	G. V.
Te Berde	A.
Aantekeningen bij de kerken- ordening	K. D.
De Synode	C. V.
Het komt bij de bestudering van de geschiedenis onze kerken en met name hare officiële stukken op grote nauwkeurigheid aan	C. Vonk
Persschouw	
Kerknieuws	

mensen als Ds. Van Lingen, die met hun geleerdheid moeten schitteren, vindt men evengoed in de kerkbank als op de kansel. En dat zijn meestal geen mannen die op een vergadering waar het vrije woord is kunnen zwijgen en luisteren. Arme herder en leraar die daar orde onder zou moeten houden en de besprekingen zo zou moeten leiden dat allen werden gesticht en versterkt in het geloof!

Van de eenmansbediening zijn ook betere dingen te zeggen. Niet alle predikanten besteden al hun kracht aan het bestrijden van de tegenpartij, van niet alle predikanten kan men zeggen wat Mevr. Bosboom de twijfelende en zoekende Roomse priester Adhemar van Westerloo ervan laat zeggen: „Het was Calvijn, het was Luther, het was Zwinglius, het was ik weet niet wie al, minst van al was het Christus”; niet alle predikanten jagen op effect en zitten vol retoriek, als waaraan Huygens zich ergerde, er zijn er ook die het Woord bedienen, eenvoudig en duidelijk, waaraan de geleerde evenveel heeft als de ongeleerde en de ongeleerde evenveel als de geleerde. Dit is het eigenaardige van een preek die werkelijk goed is, dat iedereen ze goed vindt, de ontwikkelde zo goed als de eenvoudige, de jongen zo goed als de ouden. En dan worden er in de kerk bij de samenkomst der gemeente hoogten bereikt van geloof en blijdschap des geloofs als nergens elders en op geen andere manier. Dan komen er indrukken zo diep dat ze na tientallen van jaren nog niet uitgesleten zijn. Maar dan moeten twee dingen samengaan: van de kansel een goede preek, onder de kansel honger naar het Woord.

K. Doornbos

De Synode

Met grote zorg volgen wij allen wat op en om de synode geschiedt.

Althans voor zover dat mogelijk is.

De wildste geruchten doen de ronde.

Als men hoort wat zo al verteld wordt verzucht men: waren de vergaderingen maar openbaar geweest. Alles liever dan dit gepraat en deze onzekerheid.

Het laatste „nieuws” dat we heden, dinsdagmorgen, vernamen was het bericht in „Trouw” dat de „minderheid” vandaag de synodezittingen weer zou bijwonen.

We hopen vurig dat de Heilige Geest de synode zó zal leiden dat ten aanzien van de diep ingrijpende zaken welke aan de orde zijn eenstemmige en rechtvaardige beslissingen genomen worden.

Laten we voorts waken tegen alle bitterheid, harde woorden, onberaden stappen.

En bovenal: er ga een ononderbroken gebed op tot Hem die alleen uitkomst geven kan.

God erbarme zich over onze kerken — ondanks onze vele zonden.

C.V.

Het komt bij de bestudering van de geschiedenis onzer kerken en met name van hare officiële stukken op grote nauwkeurigheid aan

II

Ook al in het spoor van de Leviet en de priester

En wat zei prof. Kamphuis van die fraaie invectieven, in zijn blad door Ds. Wiskerke naar het hoofd van ondergetekende geworpen? Niets. Ook hij ging tegenover mij voorbij, zie Luc. 10 : 31, 32, St. V. Geen woord van afkeuring. Tenminste niet in het openbaar.

Wel iets, dat minstens zweemde naar het tegendeel. Getuige de volzin, waarmede hij zijn eerste stukje tegen mij opende: „In een brochure „De substantie van de catechismus” trekt Ds. C. Vonk nogal van leer tegen Ds. Wiskerke”. Ziedaar. Dus wel afkeuring voor die luide stem, waarmee de uitgeschildene riep, dat hij geen woordbreker was en geen bankrover. Foei, wat durft die man toch luide voor recht en waarheid op te komen. Wat trekt die man „van leer”.

Misschien kan prof. Kamphuis bevroeden, waarom ik hem liever niet op mijn weg was tegengekomen. Hij heeft nog op mijn knie gezeten. En hem nu óver die knie te moeten leggen. Het spijt me, dat het zo gaat. Hij heeft het allereerst aan zijn eigen volstrekte gemis aan barmhartigheid te wijten. Hij vooral. Hij is één der redacteuren van „De Reformatie”. Hij heeft dus Ds. Wiskerke gelezen en hij heeft het eindeloos lange verdachtmakende geschrijf tegen me gezien. Dat moet. 't Is als onder zijn ogen geschied. Maar over die lange, lange marteling, over het onbillijke waarvan ik geklaagd heb, toen ik het niet meer verdragen kon, zie „De substantie enz.” bladz. 38, toen ik wel spreken moest, geen woord van deernis.

Prof. Kamphuis heeft geen hand uitgestoken. Dan ten kwade. En was het alleen maar geweest tegen mijn persoon, dan had ik wellicht hem nog maar overgeslagen. Zoals er immers nóg een paar bestrijders van me zijn, die ik liever spaar. Gun me die zwakheid. Maar van de goede leer en de goede regering in onze kerken zal hij afblijven. Daarom waarschuw ik hem voor de gevaren, welke aan het gedrijf van Ds. Wiskerke verbonden kunnen zijn inzake de leer. Daarover nader in mijn antwoord aan Ds. Blok. Doch over de regering spreek ik thans tegenover professor Kamphuis rechtstreeks.

Met welk praerogatief?

De tweede volzin van hetgeen prof. Kamphuis schrijft, luidt aldus: „We zullen ons momenteel in dit twistgesprek niet mengen, maar ons interesseert wel het „uitstapje”, dat de schrijver op blz. 36 maakt over de gang van zaken bij het indienen van een gravamen tegen de belijdenis door een predikant”.

Ik heb dat woord „momenteel” genoteerd. Komt er dus misschien later toch nog wél een inmenging? Dan wil ik prof. Kamphuis er op attenderen, dat hij zich nu al in de zaak mengt.

Die volzin, welke ik daareven in z'n geheel overnam, is immers onlogisch, fout. Daarin zegt de schrijver enerzijds, dat hij zich („momenteel”) niet in de kwestie mengt. Goed, dat is verstandig. Behalve, dat hij als redacteur weleens zijn excuus mocht aanbieden voor dat ellenlange gemartel in zijn blad en als Christen weleens enig medegevoel getoond had mogen hebben voor een uitgeschildene. Maar goed, hij zou er buiten blijven. En wat doet hij daarna? Er zich wél in mengen.

Ja wel, maar hij schrijft toch zelf, dat dat éne hem zo interesseerde?

Ik antwoord: Is dat een reden?

Laten we eens doorpraten over dat „interesseeren”. Interesseerde het dan prof. Kamphuis soms niet, dat Ds. Wiskerke de Ned. geloofsbelijdenis zo barbaars aanviel en dat Ds. Vonk haar verdedigde in zijn jongste brochure? En interesseerde het hem dan soms niet, dat Ds. Wiskerke beweerde, inzake het spreken onzer voorouders van „de substantie der belijdenis”, dat we dienaangaande geen „houvast aan een bepaald spraakgebruik hebben”? Dit interesseerde zelfs Ds. D. van Dijk van

Groningen dermate, dat hij onmiddellijk Ds. Vonk gecontroleerd heeft, mag ik aannemen, en terstond, dankzij zijn snelle maar grondige onderzoek, tot de conclusie kwam, dat Ds. Wiskerke zich inzake die „substantie” toch „vergist” heeft. „Vergist”. Wat een mak woord. Enfin. Alle dominees zijn zo knap nog niet en hebben nog zo'n brede interesse niet. Maar Ds. D. van Dijk wel. Dus dan toch zéker een professor in de kerkgeschiedenis. Die interesseert zich daar nog veel eer en veel meer voor, mag ik aannemen.

En zo zou ik meer onderwerpen uit m'n laatste brochure kunnen noemen. Ja, ik ben verplicht er van uit te gaan, dat prof. Kamphuis zich voor alle daar aangesneden kerkelijke onderwerpen geïnteresseerd heeft. Maar gaf hem dat het recht ook over alles te gaan mee praten? Neen, hij zou zich (momenteel) niet „in dit twistgesprek mengen”, schrijft hij zelf.

Waarom doet hij het dan toch wél?

Waarom noemt hij juist dat éne, n.l. het indienen van een gravamen door een predikant? Over wel praerogatief beschikt prof. Kamphuis om zich daarmee opeens wél te bemoeien? Antwoord: geen enkel praerogatief. Bij mijn weten is hij door geen enkele bevoegde instantie tot rechter of scheidsman in dezen over ons aangesteld. Vandaar dit onlogische zinnetje. De lezers van „De Reformatie” — br. Zijlstra zou zeggen „onze Reformatie”, pas weer „Ger. Gezinsblad” 26 okt. 1964; Ds. Wiskerke zou dit een „Corinthische situatie” moeten noemen — de lezers van „de Reformatie” mogen zulk gebrek aan logica slikken, ik niet.

Daar komt nog iets bij.

Schreef ik over dat indienen van een gravamen door een predikant volgens het ondertekeningsformulier in mijn brochure tegen Ds. Wiskerke soms zonder enige oorzaak? Heeft prof. Kamphuis Ds. Wiskerke wel goed gelezen? Welnu, die had immers over dat ondertekeningsformulier zo breed gehandeld? Hij stak daarmee zelfs meteen van wal (18 Juli 1964). Dat het toch zo erg was, dat de belijdenis werd ondermijnd en het ondertekeningsformulier niet gehonoreerd. En dat vlak na de aankondiging, dat hij mijn brochure „Trouw Blijven” ging bespreken. Een nadenkend mens zou begrepen hebben, dat ik daarop reageerde natuurlijk, toen ik over dat ondertekeningsformulier schreef in „De substantie enz.” bladz. 36. Ik schreef uit grote noodzaak daarover. Ik had het kwaad, dat Ds. Wiskerke met zijn geschrijf bezig was te stichten, in onze gemeente gesignaleerd. Een vader b.v., wiens kinderen Ds. Wiskerke hadden gelezen, werd door hen voor de vraag geplaatst, hoe dat dan zat met ons formulier, wat een dominee dan doen moest, wanneer hij het niet meer met de Gereformeerde leer eens was; hoe dat dan gaan moest. Op zulke vragen onder het volk, door Ds. Wiskerke veroorzaakt, en dus waarlijk niet zo maar, antwoordde ik in mijn laatste brochure. Vandaar, dat ik van mijn „uitstapje” daarover schrijven kon, dat het „dicht bij huis” bleef. Mijn bestrijder Ds. Wiskerke had er toch eerst over gesproken? O zo. Vandaar.

Welnu, welk recht heeft prof. Kamphuis dan om hier opeens wél over te gaan schrijven? Hij bezit dat recht in of vanwege geen enkele kwaliteit onder ons.

Daarom had hij beter gedaan dat onlogische zinnetje, vol innerlijke tegenspraak, maar voor zich te houden. Dan was zijn doen ook nog wel verkeerd gebleven, maar had hij mij tenminste niet in de gelegenheid gesteld thans tot hem te spreken: Uit Uw eigen mond zult ge geoordeeld worden.

't Is jammer. Nu zal het prof. Kamphuis moeten vergaan naar de wijsheid van Salomo: Wie zich mengt in een twist, die hem niet aangaat, is als iemand, die een voorbijlopende hond bij de oren grijpt, Spr. 26 : 17. Ik had hem dit liever bespaard.

Kleintjes en niet accuraat

Prof. Kamphuis heeft zijn twee stukjes tegen mij geïntituleerd „Keuze-Vrijheid? I” en

„Keuze-Vrijheid? II”. Van het eerste stukje heb ik de eerste twee volzinnen reeds geciteerd en besproken. Hij deelt daarna mede wat ik geantwoord heb over vragen als daareven vermeld. Hij citeert daar een stukje uit. Maar hoe?

Ten eerste citeert hij mij onvolledig en laat iets weg, dat hem hoogst ongelegen kwam. De lezer begrijpt: dat gaat niet. Daar kom ik straks dan ook behoorlijk op terug.

Maar in datgene, wat hij dan nog wél van me citeert, kan hij niet nalaten mij telkens te „verbeteren”. In de rede vallend te „verbeteren”. Meteen al.

Onze lezers moeten even weten, dat ik het ondertekeningsformulier in mijn brochure niet in extenso geciteerd had, zelfs niet het gedeelte, dat ik bedoelde, letterlijk had aangehaald, maar datgene, waar het om ging, verhalenderwijs naar voren gebracht. Mag dat soms niet? Nu goed, ik zal het straks volledig citeren. Want prof. Kamphuis wil immers het onderste uit de kan hebben? Maar dan is het lid op de neus ook voor hem. Dat straks.

Nu alleen nog maar over die „verbeteringen”.

Verhalenderwijs over het formulier sprekende had ik gezegd: „Wanneer een dominee inderdaad zou menen „ernstig bezwaar” Zo begon ik. Maar hier kwam al de eerste hooggeleerde interruptie. „Ernstig bezwaar” was niet goed. Prof. Kamphuis voegde in: „Het formulier spreekt echter van „enig bedenken of gevoelen”, dat is wat anders dan „ernstige bezwaren”! J.K.” Ik zal mijn eerste zin nóg maar eens laten beginnen: „Wanneer een dominee inderdaad zou menen ernstig bezwaar te moeten maken tegen zekere leer, in onze belijdenisschriften vervat.” Meteen volgt de tweede interruptie: „Het formulier spreekt echter van „de voorzeide leer of enig punt derzelve”. Ook dat is weer iets anders dan hier staat! J.K.”

Laten we deze critiek nu eens op onze hand wegen. Dan blijkt ze in de eerste plaats kleintjes en ten tweede niet bijster accuraat te zijn.

1. Mocht ik het formulier niet in mijn eigen woorden weergeven? Mocht dat alleen maar letterlijk? Maar dan mag prof. Kamphuis er wel voor zorgen, dat wanneer hij uitpreken gaat — wat een nog verantwoordelijker werk is dan een brochure schrijven — uitsluitend preken houdt, die uit niets anders dan aaneengeregen bijbelteksten bestaan. Doch dit zou vergaand biblicisme zijn. En van iemand te eisen, dat hij een kerkelijk formulier, hetwelk door iedereen kan worden nageslagen, slechts mag bespreken met letterlijke citering van het gedeelte in-kwestie uit dat formulier, zie dat zou nu zijn vergaand formalisme, malle letterknechters. Als deze geest in onze kerken de leiding krijgt, wordt het bij ons een benauwde boel.

2. Maar de critiek van prof. Kamphuis in de twee interruptie's, die hij zich in het door mij geschrevene permitteert, is bovendien ook nog mis, wijl niet accuraat genoeg. Ik begrijp hem wel. Het gaat hem natuurlijk niet om het woordje „leer”, want dat hebben hij en ik gemeen. Maar het gaat hem om dat woordje „punt”. „De voorzeide leer of enig punt derzelve”. Daar hebt U het. Ds. Vonk smokkelt. Ds. Vonk laat dat woordje „punt” weg. Maar iemand als prof. Kamphuis, die het Gereformeerde volk eens wil laten zien, hoe hij de puntjes op de i's zet, wijst energiek op dat „punt”. „Of enig punt derzelve”.

Eilieve, als ik reeds daarom te berispen ben, dan is Festus Hommius zelf, ja de hele Dordtse synode ook te berispen geweest. (De binnenlandse afgevaardigden dan.) Of zij hebben allen zitten te slapen, toen Hommius zijn post-acta heeft „opgelezen” Dr. H. H. Kuyper, De Post-Acta 43, 73, 89. Want in welke taal zijn deze post-acta opgesteld? In het Latijn. Hoe waardevol menig deel der „Hollandse post-acta” vanwege zijn ouderdom ook zij, de authentieke text der post-acta is de Latijnse, Kuyper, a.u. 91. Welnu, dat woordeke „punt”, waarop prof. Kamphuis blijkbaar zo hoge prijs stelt, ontbreekt in de Latijnse post-acta geheel en al. De passage, waarover het gaat, luidt immers aldus:

„Quod si vero posthac forte eveniat, nos adversus hanc doctrinam aut considerationem aut sententiam diversam fore, d.w.z. Indien het later soms eens mag gebeuren, dat wij tegen deze leer een bedenking of tegengesteld gevoel koesteren.” (Misschien kan men ook verhalen: een tegengestelde bedenking of gevoel). Toen prof. Kamphuis mij zo direct in de rede viel, tot 2 maal toe, had hij eerst eens wat bedachtzaam in onze kerkelijke stukken moeten kijken. Een domine is toch geen boerenjongen. Een beetje accuratesse a.u.b.

Nu ik deze passage uit het onderteakingsformulier toch eenmaal noodgedwongen ter sprake breng, attendeer ik mijn bestrijder meteen even op de klaarblijkelijke bedoeling ervan. Voor een gravamen wordt niet maar verondersteld de een of andere aanmerking op een belijdenisgeschrift. Niet maar de een of andere contraire mening, maar bepaald een contradictoire. Wanneer b.v. een dominee vindt, dat de begräfenis des Heeren nog geen bewijs van Zijn waarachtige dood was, doch veeleer het feit, dat Zijn zijde doorstoken werd en daaruit terstond bloed en water kwam, Joh. 19 : 34, is dat wel een opvatting, die contrair is aan vr. en antw. 41 H.C., maar niet contradictoir daarmee. Geen leer „adversus” de belijdenisleer en geen mening, die een „diversa doctrina” is, een zodanig tegengestelde opvatting, dat zij de substantie van het in H.C. 41 beledene aantast. Dat zou wel het geval zijn, wanneer die dominee (met wie ik het overigens niet eens was) zou beweren, dat onze Zaligmaker niet waarlijk gestorven is. En dat is wel het geval, zeer reeël, wanneer Ds. Wiskerke in onze kerken zijn onconfessioneel gevoelen doordrijft, dat onze Zaligmaker gelééfd heeft tussen Zijn sterven en opstanding. Dat zou nu zijn, ik hoop dat hij er nog van terugkomt, een „consideratio”, die het karakter van een „sententia diversa” draagt, van een afwijkende leer, een de substantie der belijdenis aantastende dwaalleer. Ik heb altijd geloofd, (hoewel gebrekkig, o Ds. Blok) dat onze Zaligmaker waarlijk geheel en al gestorven is. Het is te vrezen, dat Ds. Wiskerke ons van dit geloof wil beroven in het vuur van zijn Telder-bestrijding. En moge prof. Kamphuis maar voorzichtig zijn, dat hij zijn vingertjes niet brandt door dit gedrijf te dekken.

Intussen, ik heb indertijd 't formulier in 't Nederlands ondertekend en zal mij straks daaraan houden. Doch ik leg er de vinger bij, wanneer prof. Kamphuis zo op dat woordke „punt” staat. Waar moet het dan met ons naar toe? Dan krijgen we binnenkort zeker een gravamen tegen de belijdenis van Ds. Meijerink, die immers ook zo voor de „woorden”, ja voor „elk woord” van de belijdenis opkwam (zie zijn ongevraagde recensie), teneinde toch maar de blunder van Ds. Wiskerke inzake „substantie” te vergoelijken (maar hij zei ook al, dat hij zich buiten de zaak zou houden). Een gravamen n.l. tegen art. 4 N.G.B., omdat daarin de profeet Habakuk door een enkele editie vergeten is. Te wapen! Eerherstel voor Habakuk! En zeker en vast een gravamen van professor Kamphuis, omdat in hetzelfde art. de brief aan de Hebreëen aan Paulus wordt toegeschreven. Ja, ja, ook een „punt”. En als Ds. Wiskerke dan meteen zijn hevige bezwaar indient tegen art. 1 N.G.B., waarop ik geweest heb (maar allen zwijgen, b.v. ook de waarschuwendende Ds. D. van Dijk) dan kan de betreffende generale synode nog ziteelt krijgen. Terwijl ik nu nog niet eens spreek over een gravamen, dat volgens prof. Kamphuis dan óók verplicht is, een gravamen van Ds. Wiskerke tegen de door deze afgekeurde anthropologie (mensopvatting) van de Ned. geloofsbelijdenis. Ds. Wiskerke heeft zich bij zijn critiek hierop wel beroepen op... Ds. C. Vonk, De Voorz. L., III b, 524 (in „Lucerna” 3e jrg. no. 5). Als hij echter maar niet denkt, dat laatstgenoemde hem dan ooit zal steunen, hoezeer ik de anthropologie der opstellers van N.G.B. en H.C. ook afkeur.

Waarom niet? Die vraag heb ik beantwoord in „Trouw Blijven”, blz. 23. God beware ons voor de waan van een volmaakt geacht belijdenisgeschrift.

Zodat ik maar tegen prof. Kamphuis zeggen wil, dat het bij de bestudering van de geschiedenis onzer kerken en met name van hare officiële stukken en de hantering hier-

van op grote nauwkeurigheid aankomt. Daar kunnen hij zelf, zijn studenten en onze kerken dan waarlijk zegen van ondervinden.

En vrede.

C. Vonk

PERSSCHOUW

Dynamiet onder de kerk

Onze Canadese zusterkerken leven nog steeds hartelijk met onze kerken mee. Met belangstelling volgen zij wat daarin gebeurt.

Het spreekt vanzelf dat zij ook gespannen volgen wat er in de kerk van Groningen-Zuid plaats vond. En met wat als gevolg daarvan in de meerdere vergaderingen werd gezegd en besloten.

In de „Canadian Reformed Magazine” is ds. W. J. J. van Oene daarop nader ingegaan. Hij schreef erover in een artikelen-reeks met het opschrift: Christian Liberty and conscientious objections (Christelijke Vrijheid en gewetensbezwaren). Hier volgt een vertaling van het tweede artikel.

Art. 5 K.O.

In art. 5 van de Kerkenordening zijn we overeengekomen dat geen dienaar door een kerk zal worden ontvangen dan met approbatie, met goedkeuring, van de classis.

Wanneer een classis weigert die goedkeuring te geven of een voorwaarde daaraan verbindt ten aanzien waarvan de beroepende kerk overtuigd is dat die tegen Gods Woord ingaat dan mag niemand die kerk of die dienaar die door haar beroepen was dwingen iets te doen waartegen zij gewetensbezwaren koestert. Zij hebben het recht de genomen beslissing niet als definitief en bindend te beschouwen.

Maar dat betekent **niet dat ze nu voort kunnen gaan zonder de goedkeuring van de classis!!**

De weg die ze dan moeten gaan is deze dat, als zij niet kunnen bewerken dat de voorwaarde waartegen zij bezwaren hebben veranderd wordt, zij de verklaring afleggen: Wij kunnen niet voldoen aan de voorwaarde en daarom kan de bevestiging van deze dienaar niet plaats vinden.

Hun bezwaren geven hun geen recht om de belofte dat een dienaar alleen met goedkeuring van de classis zal worden ontvangen te negeren en te breken!!

Art. 79 K.O.

In art. 79 van de K.O. zijn wij overeen gekomen dat een ambtsdrager alleen dan in zijn ambt kan geschorst worden als de kerkeraad en de kerkeraad van de naastgelegen gemeente het er met elkaar over eens zijn dat deze moet geschorst worden. Als de genabuurde kerkeraad daarmee niet instemt en zegt: neen, wij zijn niet overtuigd dat deze ambtsdrager schorsingswaardig is, dan is het onmogelijk hem te schorsen.

Zelfs als de eigen kerkeraad overtuigd is dat de schorsing door God wordt geëist (en als hij daarvan niet overtuigd was hoe zou hij dan ooit de kerkeraad van de naastgelegen gemeente kunnen vragen om daaromtrent een besluit te nemen? kan hij hem niet geheel alleen zelf schorsen.

Een beroep op art. 31 van de K.O. geldt hier niet.

Dit artikel geeft geen recht voort te gaan en de gegeven beloften te schenden.

Dit artikel garandeert het recht om niet iets te doen en niet een besluit te accepteren of zich daaraan te onderwerpen als wij overtuigd zijn dat het in strijd is met het Woord van God.

Een geschiedenis

Er was een kerkeraad in Nederland die overtuigd was dat een van „zijn” predikanten geschorst moest worden.

Deze kerkeraad vroeg de genabuurde kerkeraad om hulp in overeenstemming met art. 79 der Kerkenordening.

Deze kerkeraad was het niet eens met de eerste kerkeraad en daarom kon de predikant niet geschorst worden.

De volgende stap was: het vragen om de medewerking van de classis. Dat werd gedaan. Deze classis was het evenwel ook niet eens met de kerkeraad en daarom kon de predikant niet worden afgezet.

Ten minste, dat is het wat een goed gereformeerd en vrijgemaakt mens moet denken en inderdaad ook denkt.

Helaas, nu zijt gij er naast.

De kerkeraad schorste de predikant geheel alleen zelf.

Tegen het advies van de genabuurde kerkeraad en de classis.

Ja zelfs, wat wel gewichtiger is, tegen art. 79 der K.O.

Dat wil zeggen: de kerkeraad hield niet de belofte welke vervat is in art. 79 K.O. Deze

belofte: Wij zullen een ambtsdrager niet schorsen dan alleen na voorafgaand oordeel ook van de kerkeraad van de naastgelegen kerk.

Deze kerkeraad beriep zich op art. 31 K.O.

Dat was totaal mis.

Het was immers niet zo dat de kerkeraad van de naastgelegen kerk de betreffende kerkeraad dwong iets te doen dat tegen Gods Woord inging en evenmin legde de classis een juk op de kerkeraad.

De kerkeraad van de genabuurde kerk en de classis weigerden mee te werken.

Dat betekent: ge kunt niet verder gaan.

Toen misbruikte de in geding zijnde kerkeraad art. 31 K.O. en ontleende daaraan een recht dat het artikel in het geheel niet geeft.

Dit artikel gebruikend ging deze kerkeraad voort en schorste de dienaar des Woords, de door hem gegeven belofte brekend.

Menigten van vroom-klinkende woorden kunnen dit feit niet verbergen.

Gewetensbezwaren geven nooit iemand het recht de door hem gegeven beloften niet te houden.

Tenzij die beloften zelf in strijd zijn met Gods Woord.

Dit is evenwel iets dat ik in deze zaak nog niet gelezen heb.

Art. 79 is verdedigd als een goed artikel. Maar het is terzijde gestoten en opgeschort en verklaard niet van kracht te zijn indien iemand verklaart: op grond van art. 31 kan ik de weigering van de genabuurde kerk om mee te werken bij de schorsing niet voor vast en bondig houden en daarom heb ik het recht om op eigen gelegenheid verder te gaan.

Zo is het breekijzer gezet in de gemeenschap der kerken.

Hier ontbreekt de trouw.

Indien dit de kerkverging is die de kerken in Nederland gaan invoeren dan wens ik part noch deel aan deze zaak te hebben, zelfs niet via een correspondentie van kerken en ik zal doen wat ik kan om aan deze correspondentie een eind te maken.

Classis

Is het zo belangrijk wat één kerkeraad deed?

Neen, indien deze kerkeraad teruggeroepen wordt tot de trouw die van de zusterkerken mag verwacht worden. Neen, indien deze kerkeraad vermaand wordt zijn beloften te houden.

Helaas, dat werd niet gedaan.

Een classis kreeg te doen met appels tegen de op deze wijze voltrokken schorsing. De appellanten vroegen dat deze wijze van schorsen zou veroordeeld worden, betogende dat die in strijd was met art. 79 en art. 31 van de Kerkenordening.

De classis gebruikte heel veel woorden in de welbekende stijl: overwegende a, b, c, d; van oordeel...; spreekt uit...; en besluit...

De korte conclusie van al deze woorden is: noch art. 79, noch art. 31 werden geschonden!

De aandachtige lezer zal wel verstaan wat ik zeg over zulk een beslissing!

Particuliere synode

Weer moeten we zeggen: zelfs zulk een beslissing van een classis behoeft niet al te verontrustend te zijn, ofschoon het wel een slecht teken is wanneer een classis zo'n besluit neemt.

Er is altijd de mogelijkheid dat men in appél gaat bij een particuliere synode.

Dat werd ook gedaan.

Maar wat **niet** werd gedaan dat was het hooghouden en verdedigen van waarheid en de trouw. Die kerkeraad en die zusterkerken in het classicaal ressort werden niet terug geroepen van hun boze weg.

Een particuliere synode werd gehouden.

Alweer een lange en ingewikkelde verklaring: kennis genomen hebbende van...; constateerde...; overwegende...; enz.

De korte conclusie: Wat die kerkeraad deed was goed.

Geen beloften geschonden.

Geen overeenkomsten gebroken.

En nu?

Ik hoop dat de generale synode van de Nederlandse zusterkerken andere woorden zal spreken.

Misschien heeft ze dit reeds gedaan.

Ik woon in de „far-West” en nieuws uit Nederland komt hier niet zo erg snel.

In bepaalde gevallen is dat een groot voordeel.

In dit geval zou ik het graag zo gauw mogelijk willen weten. Dan kan ik mijn strijd onmiddellijk staken, misschien nog vóór er veel schade is berokkend in de kerken hier en opdat er geen schade worde aangericht.

De handelingen van de bovenbedoelde kerkeraad, de besluiten van classis en particuliere synode zijn een schending van art. 31 K.O. en een misbruik van de christelijke vrijheid...

Gewetensbezwaren zijn nooit een vrijbrief om voort te gaan, ondanks ernstige bezwaren van anderen, ondanks het feit dat dat betekent dat beloften gebroken moeten worden.

Dit zou inderdaad de ontbinding zijn van ons verbond als zuster-kerken.

Dit zou dynamiet zijn onder de kerk als zodanig. Het zou zijn de ontbinding van het kerkelijk leven in ieder opzicht.

Het oordeel van ds. Van Oene is scherp.

Maar het is juist.

Het is te hopen dat de gesignaleerde krenking van de Kerkorde door de generale synode grondig en definitief ongedaan wordt gemaakt.

Dat kerken zich te goeder trouw vergissen is begrijpelijk en vergefelijk.

Maar als, nadat de fout werd aangewezen, de begane vergissing wordt gehandhaafd en goedgepraat betekent dat een ondermijning van het recht der kerk en wat nog erger is van trouw en waarheid.

C. V.

KERKNIEUWS

Beroepen te Ermelo: K. B. Holwerda van Zalk en Veecaten.

Leden van Groningen-Zuid telegraferen aan de generale synode.

Aan de Generale Synode der Gereform. Kerken te Rotterdam-Delfshaven,

„Met ontsteltenis kennis genomen besluit tot geheime zittingen behandeling zaak Groningen-Zuid tegen dominé Van der Ziel. Verzoeken dringend openbaarheid. Alle kerkleden moeten meeleven en waarheid vernemen conform gevoelen 1944.

Leden Groningen-Zuid:

Alsema, Arnold, Bakker, Boersma, Brink, de Jong, Jongma, Kerelam, v. d. Ley, de Ridder, Ds. van der Ziel.”

Antwoord van Generale Synode. De Generale Synode zond onderstaand antwoord aan de broeders, die een telegram aan de synode zonden, waarin gevraagd werd de zaak der schorsingswaardigheid van ds. A. v. d. Ziel publiek te doen behandelen. De brief was gedateerd 6 november 1964.

Geachte broeders,

De generale synode nam in haar zitting van dinsdag 10 nov. kennis van Uw telegram aan haar met de volgende inhoud:

„Met ontsteltenis kennis genomen besluit tot geheime zittingen behandeling zaak Groningen Zuid tegen dominee Van der Ziel verzoeken dringend openbaarheid alle kerkleden moeten meeleven en waarheid vernemen conform gevoelen '44: Alsema; Arnold; Bakker; Broersma; Brink; De Jong; Jongma; Kevelam; Van der Lye; De Ridder; Ds. van der Ziel; leden Groningen Zuid, 2 nov. 1964.”

De vergadering heeft in hetgeen door U naar voren werd gebracht geen reden gezien haar besluit te wijzigen.

Toen op woensdag 28 oktober j.l. in openbare zitting de vraag aan de orde kwam of de kwestie van de schorsingswaardigheid van ds. A. van der Ziel in openbare dan wel besloten zitting behandeld zou worden zijn de door U genoemde aspecten in ogenschouw genomen. Tevoren had de desbetreffende commissie, eer zij in het stadium kwam om te rapporteren, zich ook met deze vraag bezig gehouden.

De betekenis en de wenselijkheid van een openbare behandeling stond in beide gevallen voorop. Het bleek echter niet mogelijk tot openbare behandeling te komen.

In de eerste plaats was doorslaggevend, dat allerlei stukken als zeer vertrouwelijk aan de vergadering ter beschikking waren gesteld, en dat de commissie daarvan in haar rapporteringswerk gebruik moest maken. In de tweede plaats moest ook rekening gehouden worden met het vertrouwelijk karakter van de besprekingen, die de commissie gevoerd heeft met een deputatie van de kerkeraad en met ds. A. van der Ziel, welke besprekingen desgewenst ter kennis van de synode gebracht moesten kunnen worden. In de derde plaats is overwogen dat het naar het negende gebod behoorlijk is allerlei smartende woorden, die bij een zaak als deze tot uiting kunnen worden gebracht uit de openbaarheid weg te houden.

Het hierboven genoemde sluit niet in dat hetgeen de synode tenslotte zal besluiten eveneens buiten de openbaarheid gehouden zal worden.

De vergadering meende goed te doen U op deze wijze van haar overwegingen in kennis te stellen en niet te volstaan met van Uw telegram kennis te nemen, in de hoop, dat U haar besluit tot niet openbare behandeling van de kwestie der schorsingswaardigheid van ds. A. van der Ziel daardoor beter zult kunnen verstaan.

Met broedergroeten voor het moderamen der generale synode,

w.g. D. Deddens, praeses.
N. Bruin, scriba II.

Ds. B. de Vos. Na ruim elf jaar deze gemeente te hebben gediend nam Ds. B. de Vos afscheid van de kerk van Bruchterveld met een preek over 1 Cor. 16 : 21-24. Sprekers gaven namens kerkeraad, classis en burgerlijke gemeente de scheidende predikant hun beste wensen mee.

Rouveen. Op woensdag 28 oktober nam de gemeente van Rouveen haar nieuwe kerk annex bijgebouwen in gebruik. Tijdens de openingsplechtigheid schetste de voorzitter van de bouwcommissie, br. P. Huisman, de voorgeschiedenis van de bouw, waarbij hij dank bracht aan allen, die aan de totstandkoming van deze gebouwen hadden meegewerkt. Ds. Geersing aanvaardde de gebouwen namens de kerkeraad en hield een toespraak over de in de gedenksteen ingebetele tekst 1 Kon. 8 : 20. Hierna werd het woord gevoerd door de architect Ir. Bügel, door burgemeester Mr. H. H. H. Haverkamp, door ds. A. P. van Dijk van Nieuw-Leusen namens de classis, door de vorige predikant Ds. M. van Dooren, erwijl de gelukwensen van Ds. H. van Tongeren van Grand-Rapids via de geluidsband ten gehore werden gebracht. Door de verschillende verenigingen werd een stroom van geschenken aangeboden.

Assen. Onder grote belangstelling werd op het terrein in de hoek van de Nobellaan-Groen van Prinstererlaan te Assen de eerste heipaal voor de te bouwen nieuwe kerk de grond ingedreven. Nadat namens de bouwcommissie br. Compaan het woord had gevoerd, sprak Ds. J. van Bruggen naar aanleiding van Ps. 127 : 1-2 en vervolgens nam Ds van Bruggen plaats in de cockpit van de machine en heide de eerste paal met succes.

Samenspreking. De kerkeraad van de Geref. Kerk te Zwolle besloot aan de gebonden Geref. kerkeraad voor te stellen een samenkomst te houden van de voltallige kerkeraden, waar de volgende punten onderwerp van gesprek zullen zijn: a. de controverse rond de leeruitspraken van 1942; b. de controverse rond kerkrecht en kerkregering; c. de ontwikkeling van het kerkelijke leven sedert 1944. Omdat er ook in die kerkeraad sedert '61 vele andere kerkeradsleden zijn gekomen, zal voor hen nog een aantal exemplaren van het schrijven van 6 maart 1961 van de Geref. kerkeraad worden bijgevoegd, waarin deze raad zijn standpunt uitvoerig heeft uiteengezet.

De kerkeraden van de Herv. kerk, de gebonden Geref. kerk en de Geref. Kerk te Langeslag hebben gesproken over „tucht over de leer in de kerk”.

Irian Barat.

De zendingsarbeiders en -arbeidsters op Irian Barat verzoeken voortaan als volgt te adresseren: (naam), Zending Geref. Kerken p/a M.A.F. SENTANI, Irian Barat, Indonesia.

ADRESSEN

Ds. J. van der Wielen, Geref. Pastorie, Rijksstraatweg 139, Loenen aan de Vecht, telefoon 02943-1456.

Ds. B. de Vos, Wigboldstraat 1, Ten Boer, tel. 05902-468.

Maastricht, scriba: H. Mulder, Aartshertogenstraat 37.

Baarn, Geref. Kerk: J. Boon Jr., Kettingweg 5, tel. 02954-4101.

GEREF. STUD. VERENIGING

Wij ondergetekenden, studenten aan de landbouwhogeschool te Wageningen bijeen op 5 november ten huize van A. Klapwijk en A. Ph. de Vries, zijn ervan overtuigd, dat het onze roeping is elkander tot steun te zijn in de ontwikkeling tot Gereformeerd academicus; zijn voorts van mening, dat het daartoe noodzakelijk is zich te verenigen in een studentenvereniging, welke zich stelt op de grondslag van de Heilige Schrift, waarvan de Drie Formulieren van Enigheid de hoofdsom leren, en wier leden lidmaten zijn van de Kerk, als hoedanig, naar wat van haar beleden wordt in de Drie Formulieren van Enigheid, in Nederland te kennen zijn de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt); verklaren, dat heden door ons is opgericht de:

„Vereniging van Gereformeerde Studenten te Wageningen”; besluiten hieraan bekendheid te geven en sporen en ieder, die, lid zijnde van één der Gereformeerde Kerken, in Wageningen voegen.

w.g.: J. Bezemer; L. Boer; H. Bondt; I. Hamming; A. Klapwijk; K. Mulder; J. Vreugdenhil; A. Ph. de Vries.

Het bestuur van de V.G.S.W. is als volgt samengesteld: A. Ph. de Vries, praeses; A. Klapwijk, abactis; J. Vreugdenhil, fiscus. Het abactiaat is gevestigd: Hoogstraat 80, Wageningen.

Ds. L. Douw.

Na een arbeidsperiode van bijna vijf jaar nam Ds. L. Douw, zondag 8 november j.l., afscheid

van de kerk van Stadskanaal met een preek over Prediker 12 : 13 en 14. In de afscheidsdienst werd voorts het woord gevoerd door br. J. Wolters, waarnemend praeses van de kerkeraad, burgemeester S. R. Knottnerus en ds K. D. van Dijk van Musselkanaal namens de classis en de genabuude kerken. Op maandag 9 november werd de vertrekkende predikant en zijn vrouw een afscheidsavond aangeboden. Woorden van dank gingen gepaard met de aanbidding van geschenken.

ARJEN MULDER

en

ANKIE ROOS

geven hierbij, mede namens de ouders, kennis van hun voorgenomen huwelijk, waarvan de voltrekking zal plaats vinden in het gemeentehuis van Heiloo op vrijdag 27 november a.s. te 2 uur n.m.

Kerkelijke bevestiging in een dienst uitgaande van de Gereformeerde Kerk te Alkmaar om 2.45 uur in het gebouw „Waakt en bidt”, Laat 221, door de welerw. heer Ds. J. O. Mulder, Gereformeerde Predikant.

Gelegenheid tot feliciteren na de kerkdienst.

November 1964

Heiloo, Stationsweg 64
Groningen, Nieuwe Boteringstraat 70

Toekomstig adres:

Nieuwe Boteringstraat 70, Groningen.

SOLI DEO GLORIA

Onze lieve ouders en grootouders,

G. VAN MANSUM
N. VAN MANSUM-VAN ASCH,

hopen D.V. 25 november a.s. de dag te herdenken waarop zijn 50 jaar geleden in het huwelijk traden.

Hun dankbare kinderen en kleinkinderen in Perth (W. Australie), Ottawa (Ont. Canada), Leiden en Maastricht.

Maastricht,
Czaar Peterstraat 34.

Communiqué

Door 12 afgevaardigden ter generale synode te Rotterdam-Delfshaven werd ons het volgende communiqué verstrekt.

Door een intern conflict ter synode over de behandeling van de haar voorgelegde bezwaarschriften inzake de schorsing van ds. A. van der Ziel, werd op woensdag 11 november de samenwerking dusdanig onmogelijk dat twaalf leden der synode een hunnerzijds ingediende verklaring dienaangaande handhaafden en de hoop uitspraken dat voor hun standpunt begrip zou groeien. Zij hielden zich in verstandhouding met de praeses de gehele avond en ook de volgende morgen ter beschikking voor nader overleg.

Mede in overeenstemming met een door hen ontvangen oproep hebben deze twaalf afgevaardigden dinsdagmorgen 17 november hun plaatsen ter synode normaal ingenomen.

Alvorens tot opening der vergadering over te gaan is door de praeses contact opgenomen met de twaalf hoofd voor hoofd, wien verzocht werd eerst met hem samen te komen, zulks met het oog op een nadere verklaring door de twaalf in te dienen. Vervolgens had in comité de opening der synode plaats buiten aanwezigheid der twaalf, die gescheiden van de andere leden antwoord van die zijde afwachten. In het bezit daarvan hebben zij zich daarover beraden en een antwoord daarop ingediend. Zij hebben nadrukkelijk gesteld zich leden der synode te achten in volle rechten. En bij herhaling ter doorbreking van de impasse aangedrongen op broederlijk overleg. Zij verklaarden zich in verband hiermede ten volle bereid met de anderen verder samen te werken.

Tenslotte is hierop in de loop van de avond gevolgd een mededeling van de praeses van een met algemene stemmen door het in de kerkzaal samenzijnde gedeelte der synode genomen besluit, dat de arbeid zou worden voortgezet zonder de bewuste twaalf broeders.

Het broederlijk overleg om uit de impasse te komen werd aldus met beslistheid afgewezen.